

СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА

Палій А.П.

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

У статті наводиться погляд щодо інноваційного розвитку вітчизняного тваринництва. Представлені деякі аспекти формування стратегії і тактики сучасного менеджменту в управлінні аграрним виробництвом.

Універсальним інструментом вирішення завдань з розвитку аграрних регіонів є інноваційний розвиток, що дозволяє максимально ефективно використовувати стратегію забезпечення конкурентоспроможності, спрямовану на зниження витрат при одночасному збереженні, а в ряді випадків і поліпшення якості одержуваної продукції.

Інноваційний розвиток сільського господарства базується на інтенсивних технологіях з високим рівнем механізації і автоматизації виробничих процесів. Інтенсифікація дозволяє використовувати переваги крупно-товарного виробництва. Такий підхід може бути реалізований шляхом експорту сучасних технологій із західних країн, де частка прибутку, отримана від використання інновацій в сфері технічного забезпечення виробництва, неухильно зростає. У той же час простий експорт технологій стикається з певними протиріччями, зумовленими цілком зрозумілим прагненням західних компаній отримати максимальний прибуток, і заходами, спрямованими на захист внутрішнього виробника [1, 2].

Логіка інноваційного розвитку передбачає забезпечення конкурентоспроможності підприємств за рахунок ефективного використання інтелектуальної власності з метою отримання товарів і послуг, що володіють новими, виключними споживчими властивостями. Для сільського господарства ця логіка означає необхідність виробництва продукції з високою часткою доданої вартості. Тут в більш вигідному положенні виявляються великі сільгоспвиробники з багатогалузевою спеціалізацією, здатні отримувати продукцію на високому технологічному рівні.

Тваринницька продукція має перевагу в порівнянні з продукцією рослинництва, оскільки являє собою результат тривалого і багатоланкового виробничого циклу і за визначенням є високоліквідним товаром. У той же час продукція тваринництва позиціонується на ринку як сировина для переробної промисловості. Малі сільгоспвиробники не в змозі організувати власну переробку і збутову мережу, не можуть і брати участь в ефективних логістичних схемах, що істотно обмежує можливості збуту за справедливою ціною, особливо продукції, яка швидко псується, така як молоко. Особливий статус молока як товару полягають також в тому, що воно виступає як соціально значимий регіональний продукт, що само по собі створює умови для тісної взаємодії виробників, переробки і торгівлі. Тому інноваційні переваги в повній мірі можуть бути реалізовані тільки за рахунок системної інтеграції виробництва, переробки і торгових мереж. Однак ця інтеграція часто відбувається в нерівних умовах. При цьому можливості для реалізації монополії на інтелектуальну власність шляхом створення нових брендів, рецептів і продуктів доступна тільки переробникам і торговельним мережам, яким вдається в прямому і переносному сенсі знімати всі «вершки» і ефективно реалізувати потенціал інноваційних механізмів забезпечення конкурентоспроможності [3].

У сучасних умовах проблема ефективності виробництва лежить не стільки в площині власності на засоби виробництва, усунування яких в тій чи іншій формі спостерігається повсюдно з процесом глобалізації та зростання транснаціональних компаній. Інтенсифікація на основі технічної і технологічної модернізації не можлива без залучення кваліфікованих трудових ресурсів і ефективного менеджменту, які стабільно є відсутньою ланкою підприємств аграрного сектора. Тому розвиток людського потенціалу на основі створення умов для вільної творчої праці є основним завданням в рамках інноваційного розвитку сільського господарства. При цьому основою успіху будь-якого підприємства є грамотний, ефективний і порядний менеджмент, який повинен формуватися на основі принципу розуміння трудових ресурсів, як дорогого засобу виробництва з тривалим терміном використання.

В оцінці якості управління аграрним виробництвом найчастіше домінують дві крайні й однаково небезпечні точки зору. Перша позиція властива менеджерам з «сучасними» ринковими підходами, використовуваними при управлінні фінансовими структурами і орієнтованими на максимально швидкий прибуток. Даний підхід не враховує специфіку аграрного сектора, який в основі своїй спирається не на фінансову надбудову, а на виробничу базу [4, 5].

Протилежної позиції дотримуються менеджери, обтяжені стереотипами планової економіки. Тут головним критерієм є валові показники. Принцип економії реалізується на локальному рівні, без урахування впливу рішень і дій на кінцевий результат. Для такого менеджменту характерною ознакою є несиметричний розвиток продуктивних сил і виробничих стосунків в рамках підприємства. Інвестиції в модернізацію тільки посилюють цю суперечність, коли використання сучасних і дорогих засобів виробництва поєднується з архаїчними методами управління і організації праці.

На жаль, трудові ресурси менеджментом часто розглядаються як витратний матеріал, управління якими передбачає силовий і дисциплінарний вплив без урахування його ефективності (виміром роботи є втома, а не результат). При цьому повсюдно спостерігається відтік висококваліфікованих кадрів з виробничої сфери.

Знижується інноваційна сприйнятливість аграрного сектора. В таких умовах не забезпечується пропорційне інвестиційне зростання продуктивності праці, внаслідок неорганізованого, але ставшого системним саботажу професіоналів, який, в свою чергу, є передбачуваною реакцією на практику «покарання» за корпоративний патріотизм, творчу ініціативу, креативне мислення і здатність вирішувати нестандартні виробничі завдання.

У той же час, при формуванні стратегії і тактики менеджменту необхідно враховувати специфіку ринку праці, який відрізняється суб'єктивними і часто невиправданими очікуваннями найманих робітників. На жаль люди до сих пір не розуміють, що демократичний стиль управління в контексті трудових взаємин, – це всього лише найефективніший з існуючих способів експлуатації людини, коли результат досягається не примітивним і малоефективним дисциплінарним впливом, а шляхом маніпуляції свідомістю людини через формування необхідної системи цінностей.

Процес технічного переоснащення тваринництва сьогодні набуває абсолютно нового смислового наповнення. В останні роки досить чітко намітилася тенденція переходу від створення техніки для забезпечення існуючих технологій до створення нових технологічних рішень на базі принципово нових машин і устаткування. Сучасна техніка дозволяє кардинально змінити підходи до реалізації практично всіх технологічних процесів, при цьому номенклатура і типаж машин значно скорочується. Розвиток технічного забезпечення направлено на створення універсальних машин, що дозволяють поєднувати різні, раніше несумісні, процеси і елементи технологій,

підвищення надійності і поліпшення експлуатаційних характеристик обладнання, зниження металоємності і енерговитратності машин, застосування засобів автоматизації та комп'ютеризації, що забезпечують підвищення ефективності важко контрольованих технологічних і біологічних процесів [6-8].

Необхідно враховувати, що технічна модернізація тваринництва призводить до значного збільшення частки амортизації в структурі собівартості продукції. Велика частка інтелектуальної власності, закладена в ціні нової техніки, робить її недоступною для багатьох фермерів. Жорстка прив'язка до конкретних сервісних послуг, запасних частин, без яких неможливо реалізувати як технічні можливості обладнання, так і генетичний потенціал сільськогосподарських тварин, стає додатковою перешкодою для інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств. Тому вкрай важливо забезпечити швидко окупність капіталовкладень прибутком за рахунок різкого збільшення продуктивності праці. На жаль, рішення даного завдання часто стикається з низьким рівнем інноваційної сприйнятливості, обумовлений недостатньою кваліфікацією і мотивацією персоналу. До сих пір зберігаються сформовані ще за радянських часів негативні тенденції, коли сільське господарство оснащувалося великою кількістю різноманітних дешевих і неякісних машин і устаткування. В результаті менеджмент сільськогосподарських підприємств відноситься до техніки як до видаткового компонента технології. Найчастіше, придбане за рахунок інвесторів обладнання розглядається як якийсь об'єктивний ресурс, який не потребує поповнення. Недбале ставлення до техніки, неправильна експлуатація, організація технічного обслуговування і ремонту, призводять до значних витрат, що знижують загальну ефективність виробництва [9].

Використання сучасних інформаційних технологій дозволяє реалізувати управління триединою системою «людина-машина-тварина», яка пронизана тонкими нитками взаємозв'язків психології людини, ергономіки, фізіології та етології тварин, особливостей і можливостей техніки. Технологія виробництва молока формується і реалізується на базі багатоваріантних можливостей нових машин, обладнання та автоматизованих систем керування технологічними процесами. Основним інструментом тут є використання сучасної автоматики, що працює по алгоритмам комп'ютерних програм управління стадом. По суті, сучасна ферма являє собою єдиний кібернетичний організм, керований за допомогою автоматизованих систем через інтерфейс комп'ютерних програм. В даному контексті менеджмент включає в себе управління трудовими ресурсами, обладнанням і тваринами як єдиним організмом, в якому роль окремих елементів видозмінюється в результаті їх інформаційної конвергенції (зближення) у рамках загальної концепції реалізації технології. При цьому людина, будучи частиною системи, виступає і як суб'єкт, і як об'єкт технології [9-11].

Значні резерви криються у формуванні комплексного підходу, що враховує всі нюанси і тонкощі механізованих технологій. В управлінні триединою системою «людина-машина-тварина» упор робиться на сигнальні механізми впливу. Тут вкрай важливо забезпечити технологічні прийоми, спрямовані на стимулювання делікатних природних біологічних процесів, що реалізовується за своєрідним каталітичним механізмом, який передбачає тонкий вплив на складно детерміновану систему. Будь-яка дрібниця тут може стати фактором, що визначає кінцевий ефект тривалого і багатогранного процесу. Потрібно розуміти простий принцип – «у технології не буває дрібниць». Тільки такий підхід дозволить максимально використовувати генетичний потенціал тварин і забезпечити значний ефект при мінімальних ресурсних і фінансових витратах.

Висновок

У ситуації, що склалася, одним з найбільш важливих умов розвитку тваринництва є ефективно використання інновацій в технічному забезпеченні. Інвестиції в засоби механізації та автоматизації технологічних процесів забезпечать можливість реалізації інтенсивного типу розширеного відтворення і сталий розвиток галузі, навіть в умовах жорсткої конкуренції.

Список використаних джерел

1. Палій А. П. Техніко-технологічні інновації у молочному скотарстві: монографія [Текст] / А. П. Палій, А. П. Палій. – Харків: Міськдрук, 2019. – 324 с.
2. Янишин Я. С. Розвиток вітчизняного молочного скотарства в контексті світових тенденцій ринку молока [Текст] / Я. С. Янишин, Ю. П. Кашуба // Економіка АПК. – 2013. – № 4. – С. 82–85.
3. Палій А. П. Інноваційні технології та технічні системи у молочному скотарстві: наук.-навч. посібник [Текст] / А. П. Палій, А. П. Палій, О. А. Науменко. – Харків: Міськдрук, 2015. – 324 с.
4. Цимбал В. О. Шляхи подолання кризи у молочній галузі [Текст] / В. О. Цимбал // Агроінком. – 2010. – № 1–3. – С. 21–28.
5. Палій А.П. Економічна ефективність впровадження інноваційних технологій і технічних рішень в молочному скотарстві [Текст] / А. П. Палій, О. М. Кравченко // Вісник Харківського НТУСГ ім. П. Василенка. – Харків, 2017. – Вип. 188: Економічні науки. – С. 237–250.
6. Палій А. П. Інноваційні основи одержання високоякісного молока: монографія [Текст] / А. П. Палій. – Харків: Міськдрук, 2016. – 270 с.
7. Казанский Д. В. Оценка качества машин и оборудования для животноводства [Текст] / Д. В. Казанский // Техника в сельском хозяйстве. – 2004. – № 5. – С. 7.
8. Nanka O. Development of the system to control milk acidity in the milk pipeline of a milking robot [Text] / O. Nanka, V. Shigimaga, A. Paliy, V. Sementsov, A. Paliy // Eastern-European Journal of Enterprise technologies. – 2018. – 3/9 (93). – P. 27–33.
9. Шацкий В. В. Моделирование биотехнических систем : науч. изд. [Текст] / В. В. Шацкий. – Запорожье : Интер-м, 2017. – 300 с.
10. Палій А. П. Роль технологічних чинників в одержанні високоякісного молока [Текст] / А. П. Палій // Вісник Харківського НТУСГ ім. П. Василенка. – Харків, 2017. – Вип. 181: Технічні системи і технології тваринництва, Технічний сервіс машин для рослинництва. – С. 94–97.
11. Paliy A. P. Preconditions for eco-friendly milk production on the modern dairy complexes [Text] / A. P. Paliy, O. V. Nanka, O. A. Naumenko, V. G. Prudnikov, A. P. Paliy // Ukrainian Journal of Ecology. – 2019. – 9 (1). – P. 56–62.

Аннотация

Стратегия инновационного развития животноводства

Палий А.П.

В статье приводится взгляд относительно инновационного развития отечественного животноводства. Представлены некоторые аспекты формирования стратегии и тактики современного менеджмента в управлении аграрным производством.

Abstract

STRATEGY OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ANIMAL HUSBANDRY

A. Pali

The article gives an overview of the innovative development of domestic livestock breeding. Some aspects of forming the strategy and tactics of modern management in the management of agrarian production are presented.